

Gosta Alen Carli in Igor Jelen z Mojco Ravnik, moderatorko večera.
Foto: Tanja Kovačič, Ljubljana, 21. 5. 2014.

dovali etnologi in jezikoslovci. Po mnenju ene od udeleženk na spreminjanje jezika in identitet ne bi smeli gledati katastrofično. Sama namreč vidi prihodnost prebivalcev obravnavanih območij prav v nastajajočih mikroidentitetah. Jezikoslovec je problematiziral mistifikacijo posamičnih jezikovnih narečij. Etnolog in kulturni antropolog Tomaž Simetinger pa je opozoril na problem nestrokovnih interpretacij zgodovine in folklorizacije v povezavi

Udeleženci etnološkega večera.
Foto: Tanja Kovačič, Ljubljana, 21. 5. 2014.

s političnimi vidiki, ki vplivajo na oblikovanje in krepitev nacionalnih in lokalnih identitet. Poudaril je potrebo po ustvarjanju intenzivnejšega in konstruktivnega dialoga med vsemi, ki sodelujejo v teh procesih. Večer se je sklenil s pogostitvijo, na kateri so udeleženci v sproščnem ozračju nadaljevali s pogovori o vprašanih zamejstva.

AKTUALNO. VIDIKI AVTENTIČNOSTI PRI OHRANJANJU DEDIŠČINE

Okrogla miza SED, Ljubljana, 11. junij 2014

V Slovenskem etnografskem muzeju je potekala druga okrogla miza iz cikla Aktualno, v okviru katerega skuša SED enkrat letno natančneje osvetliti izbrano vsebino, za katero se v danem trenutku zdi, da je za etnologue med aktualnejšimi. Prav tako nam omogoča, da skušamo odgovoriti na vprašanja, ki se pojavijo v okviru drugih društvenih aktivnosti. Tako smo se letos odločili, da ob okrogli mizi razgrnemo različne poglede na pedagoške in andragoške dejavnosti, ki se izvajajo pri poskusih ohranjanja in revitalizacije dediščine. Naša želja je bila, da odpremo širšo razpravo, ki bi pokazala, ali mora stroka nujno poenotiti različne poglede oziroma, ali lahko različni pogledi sobivajo. Kako sploh gledamo na avtentičnost dediščine, kaj pomeni, kako spremljati spremembe, ki so sestavni del življenja neke tradicije, kakšna je vloga etnologa ali kulturnega antropologa v teh spremembah? Nova vprašanja odpira tudi nastajanje Registra žive dediščine, ki ima določena pravila, po katerih deluje, opravi pa ima s pojavi, katerih značilnost je, da so »živi« in se v času spreminjajo.

Povabili smo pet etnologinj, ki so pri svojem delu v stiku tako s pedagoškimi in andragoškimi dejavnostmi kot tudi z ohranjanjem, revitalizacijo in poustvarjanjem dediščine.

Doc. dr. Marija Klobčar se je z vprašanji dediščine na svoji poklicni poti srečevala in se še srečuje ob zaposlitvah na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Kranju, kjer je delala kot konservatorica, in v Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU kot tekstologinja, pri čemer se stalno srečuje s problemom živosti/oživljanja/ohranjanja pesemskega izročila. Pri tem sta pomembni tako raziskovalna kot aplikativna raven. Ne glede na ustanovo zaposlitve je vsa leta sodelovala in še sodeluje pri razreševanju vprašanj odnosa do dediščine na lokalni ravni v Kamniku in okolici.

Dr. Saša Poljak Istenič je asistentka v Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Ukvarja se z raziskovanjem ritualnih praks in praznikov, tradicije in kulturne dediščine v povezavi z razvojem podeželja. Sodeluje z društvi, lokalnimi akcijskimi skupinami in lokalnimi skupnostmi pri pripravi in izvedbi različnih projektov. Z otroškimi delavnicami občasno gostuje v osnovnih šolah in vrtcih.

Jelka Pšajd je višja kustosinja v Pomurskem muzeju Murska Sobota, kjer kot etnologinja preučuje kulturo preteklega prazničnega in vsakdanjega življenja v Pomurju. Posebno jo zanima

* Anja Serec Hodžar, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., strokovna sodelavka, Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 2, AHodzar@zrc-sazu.si; mag. Marjetka Balkovec Debevec, univ. dipl. etnol. in prof. zgod., muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej. 1000 Ljubljana, Plečnikov trg 1, marjetka.balkovec@guest.arnes.si.

Vabljeni gostje med pogovorom.
Foto: Tjaša Zidarič, Ljubljana, 11. 6. 2014.

zbiranje nematerialne dediščine (pripovedk, vraž, različnih znanj, šeg idr.) in zapisovanje življenjskih zgodb Prekmurcev, Štajercev in Porabcev. Zadnja leta se veliko ukvarja z rokodelstvom, obrtni in domačimi dejavnostmi.

Dr. Helena Rožman je muzejska svetovalka, pedagoginja v Galeriji Božidar Jakac Kostanjevica na Krki. Etnološka veda ji kot pedagoginji v umetnostni galeriji omogoča širši pogled na delo muzejskega pedagoga, saj v delih umetnikov, predvsem ekspresionistov, bratov Kralj in deloma v delih Božidarja Jakca najde obilo iztočnic za iskanje razmerij s prostorom slovenskega podeželja in urbanih okolij ter posledično s šegami in navadami koledarskega in prazničnega leta oziroma načina življenja v najširšem smislu.

Muzejska svetica dr. Nena Židov, kustosinja za družbeno kulturo v Slovenskem etnografskem muzeju, je članica ožje skupine Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine. Ukvarja se predvsem s preučevanjem šeg, ljudske in alternativne medicine in ljudskega prava, v zadnjem času pa največ prav z nesovno kulturno dediščino.

Okroglo mizo sta povezovali mag. Marjetka Balkovec Debevec iz Slovenskega šolskega muzeja in Anja Serec Hodžar, predsednica SED. Sogovornice so povedale, s kakšnimi težavami in izzivi se srečujejo in kakšne težave opažajo pri dejavnostih ohranjanja in revitalizacije dediščine. Govorile so o položajih, ko bi se jim s strokovnega vidika zdelo potrebno, da akterjem svetujejo drugačne rešitve. Pojasnile so, kaj menijo o vključevanju novih akterjev v tradicionalne prakse in kaj to pomeni za ohranjanje in razvoj teh praks. Pogovor je tekel tudi o tem, koliko Register žive (nesovne) dediščine dopušča razvoj posamične »enote« in koliko jo zameji, koliko se koordinator Registra ukvarja s teoretičnimi vprašanji, ki jih prinaša vpis, kako koordinator Registra spremlja vpisano enoto po vpisu in, ali opažajo kakšne spremembe, ki so neposredna posledica vpisa.

Ugotovili smo, da je ena težjih nalog spodbujanje nosilcev dediščine, da vztrajajo pri njenem ohranjanju in se spopadejo tudi z birokracijo, ki jo prinesejo različne projektne prijave. Prav tako jih je veliko slabo seznanjenih, kje lahko dobijo ustrezne podatke in katere ustanove lahko prosijo za pomoč. Zapleteni postopki in včasih toge zahteve konservatorskih služb otežujejo usklajeno sodelovanje. Najuspešnejše je, ko se etnologu posreči spodbuditi ljudi, da sami pridejo do ugotovitev in rešitev, s kate-

Udeleženci okrogle mize.
Foto: Tjaša Zidarič, Ljubljana, 11. 6. 2014.

rimi sta zadovoljna tako nosilec kot strokovnjak. In prav etnološka izobrazba strokovnjaku pri tem olajša delo. Trajno sodelovanje med nosilci in strokovnjaki omogoča kakovostno ohranjanje dediščine. Pri pedagoški dejavnosti bi bilo treba osnovnošolske učitelje nagovoriti, da zajemajo vsebine iz lokalnega okolja, saj so otrokom bližje in se z njimi lažje identificirajo in posledično lažje razvijejo pozitiven odnos do dediščine.

Etnologi smo pri svojem delu pogosto postavljeni v vlogo, ko na neki način ustvarjamo dediščino, saj od nestrokovnjakov pogosto dobimo vprašanje oziroma željo po potrditvi, ali nekaj je dediščina ali ni (npr., ali določena pesem je ljudska ali ni). Zato se je v odnosu do nosilcev in širše javnosti treba zavedati, da bo to mnenje vzeto kot odločilno, ne glede na alternative in na trenutni kontekst, kar se vedno upošteva v pogovorih med strokovnjaki.

Register žive dediščine kaže, kaj ljudje spoznajo za dediščino, želijo v register uvrstiti tiste enote, ki se njim zdijo avtentične. Register tudi vpisuje enote s predpostavko, da gre za element, ki se v času spreminja, in ne bi bilo primerno, da ga stroka pri tem omejuje. Večja težava je pri Unescovem svetovnem seznamu dediščine, ki pa vpisano enoto omeji v trenutni obliki in ni strpen do sprememb. Vsekakor ima nacionalni Register pozitivno vlogo pri osveščanju nosilcev in spodbuja k samozavedanju ljudi o dediščini. Vpliv je opazen po vsem svetu, vendar prinaša tudi negativne posledice, kadar promocija posamične enote povzroči pretirano komercializacijo ali turistično promocijo v tolikšnem obsegu, da postane zaščitna vloga registra drugotnega pomena.

V razpravi s poslušalci smo se vsi strinjali, da seveda še velja, da naj bi etnolog bil opazovalec dogajanja, vendar zahteve služb, ki jih imamo, privedejo v položaje, ko biti tudi akter. Za pripravljenost na to pa se izuri le ob konkretnem delu, saj med študijem tega znanja ne pridobi ali pa ga v premajhni meri. Ko moramo pri delu teorijo pretvoriti v prakso, marsikatero načelno stališče ne vzdrži. Tako smo razpravo sklenili z mnenjem, da so različni pogledi pravzaprav odvisni od konteksta, v katerem se znajdemo v določenem trenutku, ne glede na to, kakšno je načelno stališče stroke. Dejstva, da s svojim delom soustvarjamo »avtentičnost«, se moramo zavedati. Vsekakor je okrogla miza o vidikih avtentičnosti pri ohranjanju dediščine opozorila na pomembna vprašanja, jih javno razgrnila in pokazala na potrebo po nenehni obravnavi teh vsebin.